

«Ένας Χαρτογραφικός Διάπλους στο Μύθο και τη Γεωγραφία της Οδύσσειας»

Καρανικόλας Νικόλας
Λαφαζάνη Πέρυ
Μυρίδης Μύρων
Ράμναλης Δημήτρης
Στάμου Λαμπρινή

Υποψήφιος Διδάκτορας Α.Π.Θ.
Λέκτορας Α.Π.Θ.
Καθηγητής Α.Π.Θ.
Διπλ. Α.Τ.Μ. – Μεταπτυχ. Φοιτητής Τ.Α.Τ.Μ. Α.Π.Θ.
Φιλολόγος

Περίληψη

Ο ρόλος των χαρτών για τους περισσότερους από εμάς, είναι αντίστοιχος ενός εικαστικού παραθύρου στον γύρω ή τον έσω κόσμο μας. Οι πορτολάνοι και τα νησολόγια βέβαια, αποτελούν εικόνες-οδηγούς για τους ναυτικούς και τους ταξιδευτές. Οι χάρτες είναι απαραίτητοι στους ταξιδιώτες, γιατί καλύπτουν τόσο την ανάγκη του προσανατολισμού όσο και τα αρχέγονα ένστικτα επιβίωσης του ανθρώπου.

Υπάρχουν βέβαια περιπτώσεις ταξιδιών, τα οποία πραγματοποιήθηκαν εκατοντάδες χρόνια πριν, χωρίς την ύπαρξη χαρτών ή άλλων βοηθητικών μέσων. Το γνωστότερο ίσως από αυτά είναι το ταξίδι επιστροφής του Οδυσσέα στην Ιθάκη του, μετά τον Τρωικό πόλεμο.

Σήμερα, 3.000 περίπου χρόνια μετά γίνεται προσπάθεια, έστω και με μεγάλη καθυστέρηση, να χαρτογραφηθεί ο νόστος. Να δοθεί χαρτογραφική υπόσταση στην περιπλάνηση του Οδυσσέα. Αν ο μυθικός ήρωας είχε αυτόν τον χάρτη, θα έφτανε κατευθείαν στην Ιθάκη του, θα είχε στερηθεί όμως τις μοναδικές εμπειρίες του καταπληκτικού του ταξιδιού. Θα προσπαθήσουμε λοιπόν να εμπλουτίσουμε χαρτογραφικά το μεγαλύτερο παραμύθι της αρχαίας (ή μήπως και της νεότερης;) Ελλάδας.

Η προσπάθεια χαρτογράφησης του ταξιδιού του Οδυσσέα ακολουθεί τις νόρμες και τους κανόνες της επιστήμης της Χαρτογραφίας, ενώ η σύγχρονη τεχνολογία δίνει εικόνα, ήχο και χρώματα στις στάσεις του, ακολουθώντας κυρίως τις ομηρικές περιγραφές αλλά και άλλες σχετικές ιστορικές πηγές.

Η ελευθερία που a-priori έχει η απεικόνιση ενός παραμυθιού ελπίζεται να μεταμορφωθεί σε μια a-posteriori επιστημονική ψυχαγωγία. Άλλωστε όταν η επιστημονική αυστηρότητα καταγράφει το μυαλό ενός ποιητή όπως του Ομήρου, το παιχνίδι των αντιθέσεων ταξιδεύει γλαφυρά τον αναγνώστη στους μυθικούς και πραγματικούς τόπους του ταξιδιού.

Λέξεις κλειδιά

Οδυσσέας, Όμηρος, Πολυμέσα, Ιστορική Χαρτογραφία.

Εισαγωγή

Η οπτικοποίηση ενός αρχαίου ταξιδιού και κόσμου αποτελεί σήμερα ίσως έναν από τους πιο φιλόδοξους στόχους των πολυμέσων και της σύγχρονης τεχνολογίας. Η εξέλιξη των ηλεκτρονικών υπολογιστών και των περιφερειακών συσκευών τους, με την παράλληλη ανάπτυξη του λογισμικού, μας δίνει τη δυνατότητα χρήσης και εκμετάλλευσης της νέας τεχνολογίας για τη παρουσίαση σύνθετων ιστορικών χαρτών και ατλάντων.

Τα πολυμέσα είναι μια από τις αναπτυσσόμενες τεχνολογίες των καιρών μας. Τα τελευταία δέκα χρόνια, από τη στιγμή που έκανε πιο έντονη την εμφάνισή της, η τεχνολογία αυτή συζητήθηκε αλλά και αναπτύχθηκε μέσα σε αρκετά και διαφορετικά επιστημονικά αντικείμενα. Με αφετηρία το σημείο τομής πολλών τεχνολογιών, όπως, η πληροφορική, οι τηλεπικοινωνίες, οι ηλεκτρονικές εκδόσεις, η βιομηχανία ήχου και video, τα πολυμέσα χρησιμοποιήθηκαν σε πολλές εφαρμογές γενικότερης παιδείας, με σημαντικότερες, τις εφαρμογές της ιατρικής, της γεωγραφίας, της ιστορίας και φυσικά της πληροφορικής.

Ο δικός μας στόχος είναι η προσέγγιση και καταγραφή των δυνατοτήτων, που μας παρέχει ένα τέτοιο περιβάλλον, στη παρουσίαση χαρτογραφικών πληροφοριών. Σκοπός μας είναι η εκμετάλλευση των εργαλείων και μέσων που χρησιμοποιούνται στις εφαρμογές αυτές, για τη κατασκευή ενός ψηφιακού (ναυτικού) χάρτη, που θα περιέχει ένα μεγάλο πλήθος χρήσιμων θεματικών πληροφοριών. Συγκεκριμένα, στην εφαρμογή που δημιουργήθηκε, το ταξίδι του Οδυσσέα, αποτυπώθηκε μέσα σε ένα σύγχρονο πολυμέσο, χρησιμοποιώντας δηλαδή "πολλαπλά μέσα" (multi=πολλαπλός, media=μέσα).

Τα ευρύτατα διαδομένα μέσα που χρησιμοποιούνται σήμερα σε τέτοιου είδους εφαρμογές είναι το κείμενο, η εικόνα, ο ήχος, η κίνηση (animation) και το video.

Με τη βοήθεια της τεχνολογίας, οι συμβατικοί χάρτες εμπλουτίζονται ψηφιακά με διάφορα επίπεδα πληροφορίας, με στόχο την αποτελεσματικότερη διαδραστικότητα (interactivity) με τον απλό χρήστη, ο οποίος με τη βοήθεια του πολυμέσου θα παρακολουθήσει στιγμή προς στιγμή το ταξίδι του Οδυσσέα, αλλά και τις πολλαπλές εκδοχές των μυθικών ή πραγματικών τόπων, έχοντας την εικόνα που δημιουργεί η αφήγηση του Ομήρου.

Το Μεγάλο Ταξίδι

Σα βγεις στον πηγαιμό για την Ιθάκη
Να εύχεςαι να ναι μακρύς ο δρόμος
Γεμάτος περιπέτειες γεμάτος γνώσεις.

Η παρότρυνση του Καβάφη στους επίδοξους “Οδυσσείς” της ζωής, είναι εμπνευσμένη από το αρχαιότερο πασίγνωστο Ελληνικό ταξίδι, το ωραιότερο ελληνικό παραμύθι, που μέχρι σήμερα μαγεύει τους αναγνώστες του. Ο Καβάφης εδώ υψώνει την Ιθάκη σε σύμβολο. Είναι το ιδανικό που κυνηγάει ο άνθρωπος σε όλη του τη ζωή. Και, αν κάποτε καταφέρει να το φτάσει, ίσως απογοητευτεί. Μπορεί να μην είναι αυτό που φαντάστηκε, αυτό που περίμενε να συναντήσει. Για τον ποιητή όμως, αυτό που μετράει είναι το ταξίδι. Είναι ο αγώνας του ανθρώπου να πετύχει τον Υψηλό Στόχο. Είναι η πλούσια εμπειρία που αποκτά προσπαθώντας να φτάσει στον προορισμό του.

Ο Καβάφης, βέβαια, δεν είναι ο μοναδικός λογοτέχνης που αντλεί την έμπνευσή του από τον Όμηρο. Από την κλασική εποχή ακόμη, ο Αισχύλος λέει ότι οι τραγωδίες του είναι ψίχουλα από το πλούσιο τραπέζι του Ομήρου. Το ταξίδι του Οδυσσέα, από τον 8^ο π.Χ. αιώνα που δημιουργήθηκε, έδωσε την ευκαιρία στους αναγνώστες του, όχι μόνο ν’ αφήσουν τη φαντασία τους να καλπάζει σε τόπους μυθικούς, σε τερατόμορφα πλάσματα, σε άγριους ανθρώπους, σε περιπέτειες, καταγίδες, τρικυμίες και ναυάγια, σε καταπληκτικά νησιά και πεντάμορφες γυναίκες-θεές έτοιμες να προσφέρουν τον έρωτά τους σε κοινούς θνητούς, αλλά και να προσπαθήσουν, πολλοί από αυτούς, να δημιουργήσουν νέα έργα. Κατάφερε, λοιπόν, να γονιμοποιήσει τη σκέψη των συγγραφέων μέσα στους αιώνες, δίνοντας τη δυνατότητα στον καθένα να δει από διαφορετική οπτική γωνία το έργο του Ομήρου.

Εκτός από τα πρόσωπα, τους ήρωες της Οδύσσειας και τη λαχτάρα του κεντρικού ήρωα για το νόστο, που ενέπνευσαν αρκετούς από τους μετέπειτα συγγραφείς και καλλιτέχνες, αρκετοί από τους αναγνώστες προσπάθησαν ανά τους αιώνες να ταυτίσουν τους τόπους που ο Οδυσσέας επισκέφτηκε, με υπαρκτά και γνωστά μέρη. Οι φιλόλογοι αρνούνται να μπου σ’ αυτή τη διαδικασία, γιατί πιστεύουν ότι ο Όμηρος είναι ποιητής και «ποιητική αδειά» γράφει όσα γράφει, χωρίς να προσπαθεί να αποδώσει ιστορικές αλήθειες και πραγματικά γεγονότα.

Στην Ιστορία του Ελληνικού Έθνους γράφεται: «οι θεωρίες που ζητούν - από τα παλιά χρόνια ως σήμερα - να ταυτίσουν τις χώρες, όπου περιπλανήθηκε ο Οδυσσεύς, με συγκεκριμένους γεωγραφικούς χώρους (τη Σικελία, την Ιταλία, τη Μάλτα, το Μαρόκο, τη Β. Θάλασσα, την Αμερική, τις Κινεζικές Θάλασσες) δε φαίνεται να έχουν καμιά απολύτως επιστημονική βάση. Ο ποιητής, όταν παρουσιάζει τον Οδυσσέα να ταξιδεύει σε γνωστές θάλασσες, δίνει στοιχεία πραγματικά (π.χ. μέσα σε δυο ημερονύκτια η θύελλα φέρνει το στόλο του ήρωος από τη Θρακική Ίσμαρο, τη χώρα των Κικόνων, στο Μαλέα). Όταν όμως μπαίνει στην περιοχή τόπων και νησιών μυθικών, δε δίνει τη διάρκεια του ταξιδιού ή χρησιμοποιεί τυπικούς αριθμούς (επτά ή εννέα ημερονύκτια). Για να φέρει στο τέλος τον ήρωά του στους γνωστούς πίσω τόπους, παρουσιάζει το καράβι των Φαιάκων, σε ένα θαυμαστό ταξίδι μιας μόνο νύχτας, να τον αποβιβάζει στην Ιθάκη. Η προσπάθεια να εντοπιστούν οι περιπλανήσεις σε ορισμένες περιοχές πηγάζει από τη σφαλερή προκατάληψη ότι έχουμε μπροστά μας έναν ακριβολόγο γεωγράφο και όχι έναν ποιητή».

Ανεξάρτητα όμως από τις απόψεις του φιλολογικού κόσμου, η ταύτιση των τόπων, στους οποίους ταξίδεψε ο Οδυσσέας, αποτελεί μέχρι σήμερα μια πρόκληση για πολλούς. Επειδή, την εποχή εκείνη, στις υπόλοιπες δυσκολίες των ταξιδιών

προσθέτονταν και η έλλειψη χαρτών, με βάση τις έρευνες κάποιων ανθρώπων, θα χαρτογραφήσουμε σήμερα το νόστο. Θα δώσουμε, έστω και με καθυστέρηση 3000 ετών, τον πολύτιμο χάρτη που, αν ο Οδυσσέας κρατούσε στα χέρια του, ίσως έφτανε συντομότερα στην Πηνελόπη του, η οποία τον περίμενε υπομονετικά. Θα είχε στερηθεί, βέβαια, το μακρύ ταξίδι. Δε θα κατάφερνε να δει τα “άστεα” πολλών ανθρώπων και να γνωρίσει τις νοοτροπίες τους. Θα αντίκριζε όμως γρηγορότερα την Ιθάκη του.

Η γενικότερα παραδεκτή εκδοχή, θέλει το ταξίδι να γίνεται στα νερά της Μεσογείου και σε χώρες του τότε γνωστού κόσμου αλλά υπάρχουν και οι πιο προχωρημένες, που θέλουν τον Οδυσσέα να βγαίνει από τις Ηράκλειες Στήλες και να περιπλανιέται από τις Αζόρες ως την Μ. Βρετανία και τα παράλια της Πορτογαλίας. Οι ερευνητές στηρίχθηκαν σε στοιχεία, που ο ίδιος ο Όμηρος παραθέτει, για φαινόμενα, τα οποία συμβαίνουν σε ελάχιστα μέρη του κόσμου. Αρκετά από αυτά δεν παρουσιάζονται από τον Όμηρο ως φυσικά φαινόμενα αλλά ως τέρατα, μυθικά για τους περισσότερους αναγνώστες. Θεωρώντας τα τέρατα αυτά συμβολισμούς και με βάση τα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα, οι ερευνητές κατέληξαν σε συγκεκριμένα φυσικά φαινόμενα. Προσπάθησαν, επίσης, να εντοπίσουν τα μέρη με βάση τους χρόνους που χρειάστηκε ο Οδυσσέας να φτάσει από το ένα μέρος στο άλλο και τους οποίους αναφέρει ο Όμηρος. Κάνοντας υπολογισμούς για την ταχύτητα των πλοίων της εποχής, κατάφεραν, κατά τη γνώμη τους, να προσεγγίσουν τα μέρη, από τα οποία πέρασε ο Οδυσσέας. Χρησιμοποίησαν επίσης πληροφορίες από αρχαίους συγγραφείς, όπως τον Ηρόδοτο, το Στράβωνα, τη βιβλιοθήκη του Απολλοδώρου, τον Ησίοδο κ.ά.

Ο Όμηρος στην Οδύσεια μας παρουσιάζει τον Οδυσσέα να βρίσκεται στο νησί της Καλυψώς και να θρηνεί τη μοίρα του που δεν μπορεί να ξεφύγει και να γυρίσει στην ποθητή του πατρίδα. Όταν, επιτέλους, οι θεοί αποφασίζουν να του επιτρέψουν να γυρίσει, φτάνει μετά από μεγάλη περιπέτεια στη Σχερία τη χώρα των Φαίακων. Εκεί, μετά την συγκινητική υποδοχή που του επεφύλαξαν οι Φαίακες, αναγκάζεται να τους αποκαλύψει την ταυτότητά του και να τους διηγηθεί όλες τις μέχρι τότε περιπλανήσεις του. Δεν παρακολουθεί, δηλαδή, άμεσα στην Οδύσεια ο αναγνώστης όλα τα διαδραματιζόμενα, αλλά και μέσα από αφήγηση του ίδιου του πρωταγωνιστή της. Για διευκόλυνση, εδώ οι σταθμοί θα παρουσιαστούν με τη σειρά που τους συνάντησε ο Οδυσσέας φεύγοντας από την Τροία.

Πρώτος σταθμός του Οδυσσέα είναι η χώρα των **Κικόνων**, στην οποία έφτασε, όταν τα πλοία του τα ξεστράτισε δυνατός άνεμος. Η χώρα των Κικόνων με πρωτεύουσα την **Ίσμαρο**, λεηλατήθηκε από τον Οδυσσέα και τους συντρόφους του. Όταν όμως ήρθαν ενισχύσεις στους Κίκονες από γειτόνους τους, η μάχη αγρίεψε και χάθηκαν αρκετοί σύντροφοι του Οδυσσέα.

Φεύγοντας κυνηγημένοι, συνάντησαν θαλασσοταραχή, και αναγκάστηκαν να αράξουν σε μια ακρογιαλιά, στην οποία έμειναν δυο μερόνυχτα.

Την τρίτη μέρα σήκωσαν πανιά και πλέοντας με καλό καιρό έφτασαν στον **Κάβο-Μαλιά**. Κοντά στα Κύθηρα, δυνατοί άνεμοι τους έβγαλαν από την πορεία τους. Επί εννέα μέρες θαλασσοδέρνονταν και τη δέκατη βγήκαν στη χώρα των **Λωτοφάγων**. Οι κάτοικοι της χώρας αυτής τρέφονταν με λωτούς. Ο Οδυσσέας έστειλε κάποιους να δουν τι άνθρωποι κατοικούσαν στη χώρα. Οι Λωτοφάγοι καλοπροαίρετοι, τους έδωσαν να φάνε λωτούς, οι οποίοι είχαν την ιδιότητα να κάνουν τον άνθρωπο να ξεχνά τα πάντα. Τότε ο Οδυσσέας αναγκάστηκε να τους επιβιάσει στα πλοία με το ζόρι, γιατί είχαν ξεχάσει τον προορισμό τους.

Πλέοντας «μπρος», έφτασαν μέσα σε μια κατασκότεινη νύχτα, με πυκνή καταχνιά και το φεγγάρι κρυμμένο στα σύννεφα, σε ένα νησάκι δασωμένο, ακατοίκητο, στο

οποίο έβοσκαν άγρια γίδια. Έμειναν εκεί μια μέρα σκοτώνοντας αγριόγίδα, τρώγοντας και πίνοντας. Την επόμενη μέρα ο Οδυσσέας με μερικούς συντρόφους του, πέρασαν απέναντι στη χώρα των **Κυκλώπων**. Οι Κύκλωπες ήταν θεόρατοι, είχαν ένα τεράστιο μάτι, ζούσαν απομονωμένοι βόσκοντας τα κοπάδια τους, ήταν άγριοι, απολίτιστοι και ανθρωποφάγοι. Δεν καλλιεργούσαν τη γη τους, που ήταν πολύ εύφορη, κατοικούσαν μέσα στις σπηλιές των βουνών τους. Ο Οδυσσέας, για να γλιτώσει από τον Κύκλωπα Πολύφημο, στη σπηλιά του οποίου εγκλωβίστηκε, τον τύφλωσε και κατάφερε να ξεφύγει, αφού έχασε κάποιους συντρόφους.

Συνεχίζοντας το ταξίδι, έφτασαν στην **Αιολία**, νησί πλωτό, με γλιστερές και απότομες πέτρες. Εκεί κατοικούσε ο Αίολος με τη γυναίκα του και τα παιδιά του. Αυτός ήταν ο φύλακας των ανέμων και έκλεισε, για χάρη του Οδυσσέα, μέσα σ' ένα ασκή όλους τους αντίθετους ανέμους κι άφησε μόνο τον Ζέφυρο να τον σπρώξει στην πατρίδα του. Εννιά μερόνυχτα αρμένιζαν και τη δέκατη μέρα αντίκρισαν τα βουνά της πατρίδας τους. Τότε ο Οδυσσέας αποκοιμήθηκε και οι ναύτες, από ζήλια και περιέργεια, άνοιξαν τον ασκό του Αίολου. Οι άνεμοι ξεχύθηκαν ορμητικοί και τους ξανάφεραν στον Αίολο, ο οποίος όμως, αυτή τη φορά, τους έδωξε.

Αρμενίζοντας έξι μερόνυχτα έφτασαν στο κάστρο του **Λάμου** στην **Τηλέπυλο** γη των **Λαιστρυγόνων**. Στη χώρα αυτή η διάρκεια της μέρας ήταν σχεδόν διπλάσια, έτσι που κάποιος θα μπορούσε να κερδίζει δύο μεροκάματα. Είχε λιμάνι με στενό στόμιο, που το έκλειναν απότομοι βράχοι. Εκεί κατοικούσαν οι Λαιστρυγόνες, γιγαντώσωμοι και ανθρωποφάγοι. Από εκεί ο Οδυσσέας κατάφερε να φύγει μόνο με το πλοίο του και όσους επέβαιναν σ' αυτό. Τα άλλα πλοία και οι σύντροφοι χάθηκαν από τους Λαιστρυγόνες.

Ταξίδευαν έχοντας χάσει τον προσανατολισμό τους, όταν βρέθηκαν στο νησί της **Κίρκης** την **Αία**. Ήταν ένα χαμηλό, δασωμένο νησί. Εκεί κατοικούσε η μάγισσα Κίρκη, η οποία μεταμόρφωσε τους συντρόφους του Οδυσσέα σε χοίρους. Ο Οδυσσέας κατόρθωσε να την πείσει να τους ξανακάνει ανθρώπους και έμειναν μαζί της έναν ολόκληρο χρόνο. Όταν αποφάσισαν να φύγουν, η Κίρκη τους είπε ότι πρέπει να κατεβούν στον Άδη να πάρουν χρησμό από τον Τειρεσία.

Μετά από ήρεμο ταξίδι μιας μέρας έφτασαν στη χώρα των **Κιμμερίων**, που τη σκέπαζαν σύννεφα και πηχτό σκοτάδι. Δεν την έβλεπε τη χώρα αυτή ποτέ ο ήλιος. Εκεί ήταν η είσοδος του Άδη. Υπήρχαν τρεις ποταμοί, ο Αχέροντας, ο Κωκυτός και ο Πυριφλυγέθων. Αφού κατέβηκαν και έκαναν ό,τι τους είχε συμβουλέψει η Κίρκη, είδαν τις ψυχές αγαπημένων προσώπων και έμαθαν όσα έπρεπε, επέστρεψαν στην Αία. Η Κίρκη τους έδωσε τις απαραίτητες συμβουλές και ξεκίνησαν.

Επόμενος σταθμός το νησί των Σειρήνων. Εκεί οι **Σειρήνες** καθισμένες σ' ένα λιβάδι τραγουδούσαν τόσο γλυκά, που οι ταξιδιώτες μαγεύονταν και αρνούσαν να φύγουν από κοντά τους. Έμειναν εκεί μέχρι που τους έβρισκε ο θάνατος. Ο Οδυσσέας ζήτησε από τους συντρόφους του να τον δέσουν στο κατάρτι και οι ίδιοι να βουλώσουν τα αυτιά τους με κεριά. Έτσι ήταν ο μόνος που κατάφερε να ξεφύγει, παρ' ότι άκουσε το τραγούδι των Σειρήνων.

Συνεχίζοντας το ταξίδι, αποφεύγοντας, κατά συμβουλή της Κίρκης τις **Συμπληγάδες** πέτρες, συνάντησαν τη **Σκύλλα** και τη **Χάρυβδη**. Ήταν δυο βράχοι, ο ένας πανύψηλος με μόνιμη συννεφιά στην κορυφή του, γυαλιστερός και είχε στη μέση μια σπηλιά. Εκεί κατοικούσε η Σκύλλα, ένα τέρας με δώδεκα πόδια και έξι κεφάλια. Ο άλλος, πιο χαμηλός και στη ρίζα ενός δέντρου που φύτρωνε πάνω του, κατοικούσε η Χάρυβδη, ένα τέρας, που τρεις φορές τη μέρα ρουφούσε το νερό και τρεις το ξερνούσε. Η θάλασσα ήταν πολύ αφρισμένη και, όταν ρουφούσε το τέρας το νερό, φαίνονταν η μαύρη άμμος του πυθμένα. Πέρασαν από εκεί, αφού η Σκύλλα άρπαξε έξι άνδρες.

Κατόπιν άραξαν στο νησί του **Ήλιου τη Θρινακία**. Εκεί έβοσκαν τα κοπάδια του θεού Ήλιου, τα οποία ήταν ιερά και η Κίρκη τους είχε συμβουλέψει να μην τα πειράξουν. Οι σύντροφοι του Οδυσσέα, παρ' ό,τι ορκίστηκαν να μην αγγίξουν τα βόδια του Ήλιου, όταν, λόγω κακών καιρικών συνθηκών, δεν μπόρεσαν ν' αποπλεύσουν και σώθηκαν οι τροφές, έσφαξαν μερικά να χορτάσουν την πείνα τους.

Φεύγοντας από το νησί του Ήλιου, όταν απομακρύνθηκαν αρκετά, βρέθηκαν σε φοβερή θαλασσοταραχή, -ήταν η τιμωρία του Ήλιου, που του έφαγαν τα βόδια - το πλοίο χτυπήθηκε από κεραυνό, οι σύντροφοι χάθηκαν και ο Οδυσσέας παράδερνε στη θάλασσα εννιά μερόνυχτα και τη δέκατη νύχτα βγήκε στην **Ωγυγία**. Ήταν ένα απόμακρο νησί, πανέμορφο, με δάση, νερά τρεχούμενα, με πλούσια χλωρίδα και πανίδα. Εκεί κατοικούσε η νεράιδα **Καλυψώ**, η οποία αγάπησε τον Οδυσσέα, ήθελε να τον κρατήσει κοντά της και να τον κάνει άθανατο. Ο Οδυσσέας δεν μπορούσε να φύγει, γιατί δεν υπήρχαν πλοία στο νησί ούτε περνούσαν από άλλα μέρη. Ήταν, λοιπόν, πολύ λυπημένος μέχρι που οι θεοί μήνυσαν στην Καλυψώ να τον αφήσει να φύγει. Εκείνη, παρά τη θλίψη και την οργή της, του έδωσε τα εργαλεία και αυτός έφτιαξε μια σχεδιά με την οποία έφυγε.

Έπλεε έχοντας, κατ' εντολή της Καλυψώς, την Πούλια και το Βοώτη μπροστά του και την Άρκτο στο αριστερό του χέρι. Την δέκατη όγδοη μέρα του ταξιδιού φάνηκαν τα βουνά των **Φαιάκων**. Ξέσπασε τότε φοβερή η οργή του Ποσειδώνα και όλοι οι άνεμοι στριφογύριζαν γύρω από τη σχεδιά, την οποία τελικά διέλυσαν. Πάλεψε απεγνωσμένα, δυο μερόνυχτα ,ώσπου αποκαμωμένος είδε τη γη των Φαιάκων μπροστά του. Ήταν μια βραχώδης απόκρημνη ακτή στην οποία δεν μπορούσε να βγει. Απελπισμένος επιστράτευσε τις τελευταίες του δυνάμεις και κολύμπησε μέχρι την εκβολή ενός ποταμού κι έτσι προσέγγισε την ξηρά. Οι Φαίακες που κατοικούσαν εκεί ήταν λαός ειρηνικός, πολιτισμένος και πολύ καλοί ναυτικοί. Αφού τους αποκάλυψε την ταυτότητά του και τους διηγήθηκε όσα πέρασε, του πρόσφεραν πολλά δώρα και με δικό τους πλοίο τον αποβίβασαν σε μια νύχτα στην Ιθάκη.

Η **Ιθάκη** η πατρίδα του Οδυσσέα, που τόσο λαχταρούσε να αντικρίσει όλα αυτά τα χρόνια, ήταν πολύ γνωστό νησί. Ήταν βραχόσπαρτη, είχε παραγωγή σταριού και κρασιού. Έπεφταν πολλές βροχές και είχε νερά και δέντρα. Αρκετή ήταν και η κτηνοτροφία της. Είχε το δασωμένο βουνό Νήριτο, το ύψωμα Νήιο, και τα λιμάνια της Πόλης, του Ρεΐθρου και του Φόρκυνα. Βρίσκονταν δε κοντά στα νησιά Ζάκυνθο, Σάμη, Δυολίχι. Βέβαια, φτάνοντας στην Ιθάκη, δεν τέλειωσαν τα βάσανά του, αφού χρειάστηκε να εξοντώσει, με τη βοήθεια του γιου του Τηλέμαχου και λίγων πιστών υπηρετών, τους μνηστήρες, που ήθελαν να παντρευτούν την Πηνελόπη, όσο εκείνος έλειπε, και να αποκαταστήσει την ηρεμία στο παλάτι και στη χώρα.

Η 1^η εκδοχή: Ενδομεσογειακό ταξίδι

Η πλέον παραδεκτή άποψη θέλει το ταξίδι να γίνεται μέσα στη Μεσόγειο μέχρι τις Ηράκλειες Στήλες (Γιβραλτάρ). Ίσως, γιατί ο τότε γνωστός κόσμος περιοριζόταν εντός της Μεσογείου.

Πρώτος αναγκαστικός σταθμός μετά την Τροία είναι η χώρα των **Κικόνων** με πρωτεύουσα την **Ισμαρο**. Για τη χώρα αυτή, όλοι συμφωνούν πως βρίσκονταν στη **Θράκη**, στηριζόμενοι σε πληροφορίες του Στράβωνα.

Φεύγοντας από τη Θράκη, ταξιδεύουν στο Αιγαίο και, φτάνοντας στον Κάβο – Μαλιά κοντά στα Κύθηρα, νέα τρικυμία τους βγάζει από την Πορεία τους και μετά από εννέα μέρες και νύχτες στη θάλασσα βγαίνουν στη χώρα των **Λωτοφάγων**, την οποία εντοπίζουν στη σημερινή **Τζέρμπα**, λόγω της βέβαιης Δυτικής κατεύθυνσης

του στόλου από τα Κύθηρα, δεδομένου ότι προορισμός των πλοίων ήταν η Ιθάκη. Δεν υπάρχει περιγραφή της περιοχής από τον Όμηρο, γιατί στην περιοχή αυτή όλα τα αγκυροβόλια είναι ίδια.

Το ταξίδι συνεχίζεται μέχρι που φτάνουν στο μικρό νησάκι και κατόπιν ο Οδυσσέας με μερικούς συντρόφους πηγαίνουν στη χώρα των **Κυκλώπων**. Χωρίς να υπάρχουν πληροφορίες από τον Όμηρο για την κατεύθυνση των πλοίων, και στηριζόμενοι στη θεωρία ότι ο Κύκλωπας συμβολίζει το Ηφαίστειο που ουρλιάζει και εκτοξεύει πέτρες, εντοπίζουν τη χώρα των Κυκλώπων στο Ποτσουόλι κοντά στη Νάπολη, όπου βρίσκεται το όρος **Σολφατάρε**, από τα λίγα ενεργά ηφαίστεια. Κοντά του βρίσκεται το νησάκι **Νιζίντα**, στο οποίο άραξαν τα πλοία του Οδυσσέα.

Πλέοντας σε κατεύθυνση που δεν αναφέρει ο Όμηρος, φτάνουν στο νησί του **Αιόλου**, το οποίο ο Όμηρος χαρακτηρίζει ως πλωτό. Τοποθετούν το νησί του Αιόλου στο **Στρόμπολι**, το οποίο, όταν έχει καλό καιρό μοιάζει ήρεμο και φιλόξενο, όπως ήταν την πρώτη φορά ο Αίολος, όταν όμως σηκώνεται θύελλα, σκεπάζεται με σκοτεινά σύννεφα και γίνεται αφιλόξενο, όπως τη δεύτερη φορά που προσέγγισαν, αφού άνοιξαν τον ασκό των ανέμων.

Ταξιδεύοντας έξι μερόνυχτα φτάνουν στην **Τηλέπυλο**, τη χώρα των **Λαιστρυγόνων**. Από την περιγραφή του λιμανιού που κάνει ο Όμηρος, ότι δηλαδή το έκλειναν βράχοι απότομοι και έβγαιναν οι άκρες τους πεταχτές από τα δύο μέρη και ότι το στόμιο ήταν στενό, οδηγήθηκαν στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για το λιμάνι **Πόρτο – Πότσο** της **Σαρδηνίας**, που είναι βαθύς και στενός όρμος, ο οποίος εισχωρεί σαν πηγάδι στην ξηρά.

Πλέοντας, έχοντας χάσει τον προσανατολισμό τους και φτάνουν στην **Αία** το νησί της **Κίρκης**. Εντοπίζουν την περιοχή στο **Μόντε Τσιρτσέο**, στην Ιταλική ακτή μεταξύ Ρώμης και Νάπολης, το οποίο είναι μεν βουνό, δίνει όμως την εντύπωση νησιού. Έχει πολλές σπηλιές στους πρόποδες και τενάγη, και υπάρχουν πολλοί ημιάγριοι χοίροι και κάπροι.

Αρμενίζοντας με το βοριά να σπρώχνει το πλοίο, φτάνουν στη χώρα των **Κιμμερίων** στην είσοδο του **Άδη**. Ίσως πρόκειται για εντελώς μυθικό τόπο, το **Λουκρίνο** όμως, με τις θερμές πηγές του, ανταποκρίνεται στην περιγραφή και θυμίζει και τα τρία ποτάμια.

Από τον Άδη επιστρέφουν στην Κίρκη, παίρνουν τις συμβουλές της και στον δρόμο τους συναντούν το νησί των **Σειρήνων**, για το οποίο δεν δίνει ιδιαίτερη περιγραφή ο Όμηρος. Το τοποθετούν, λοιπόν, στα νησιά **Γκάλλι** ανοιχτά από τη χερσόνησο του Σορέντο.

Επόμενη δυσάρεστη συνάντηση είναι με τη **Σκύλλα και τη Χάρυβδη**. Τοποθετείται στο **στενό της Μεσσήνης**, στη μέση του οποίου ξεπροβάλλει ο τετράγωνος βράχος της Σκύλλας προς τη μεριά της Καλαβρίας, ενώ η Σικελική πλευρά είναι μεν χαμηλή, τα ρεύματα όμως σχηματίζουν επικίνδυνες δίνες, οι οποίες ταιριάζουν στην περιγραφή της Χάρυβδης από τον Όμηρο. Προτίμησαν να περάσουν από εκεί, αποφεύγοντας τις **Συμπληγάδες πέτρες** που είναι όρθιοι βράχοι (**Πιέτρα Λούνγκα και Πιέτρα Μενάλτα**) κοντά στις Λιπάρες νήσους.

Στη **Θρινακία**, το νησί του **Ήλιου** φτάνουν στη συνέχεια. Πιστεύουν πως πρόκειται για τη **Σικελία** και μάλιστα τα περίχωρα της Μεσσήνης.

Φεύγοντας τσακίζεται από κεραυνό το πλοίο, χάνονται οι σύντροφοι και μόνος θαλασσοδέρνεται ο Οδυσσέας εννιά μερόνυχτα, ώσπου βαίνει στην **Ωγυγία**, το νησί της **Καλυψώς**. Τοποθετείται στις Πύλες της Μεσογείου κοντά στο Γιβραλτάρ, όπου υπάρχει ο όρμος Benzous, στην Αφρικανική ακτή και εκεί βρίσκεται το νησάκι **Περεχίλ**. Εκεί βρέθηκε μια σπηλιά και τέσσερις βρύσες, όπως περιγράφει ο Όμηρος.

Το ταξίδι με τη σχεδιά έχει κατεύθυνση ανατολική, δεδομένου ότι η Καλυψώ συμβούλεψε τον Οδυσσέα να έχει μπροστά του την Πούλια και στο αριστερό του χέρι την Άρκτο. Μετά από φοβερή τρικυμία και κινδυνεύοντας να τσακιστεί στα βράχια, βγαίνει στη **Σχερία**, τη χώρα των **Φαιάκων**. Στηριζόμενοι, κυρίως στις πληροφορίες των αρχαίων συγγραφέων, ταυτίζουν τη Σχερία με την σημερινή **Κέρκυρα**.

Ο βασιλιάς των Φαιάκων Αλκίνοος έστειλε με δικό του πλοίο, σε μια νύχτα, τον Οδυσσέα στην πολυπόθητη πατρίδα του, την **Ιθάκη**. Η Ομηρική Ιθάκη, λοιπόν, ταυτίζεται σ' αυτήν την εκδοχή, με τη σημερινή **Ιθάκη**.

2^η εκδοχή: Έξοδος στον ατλαντικό

Ως χώρα των Κικόνων και ο ερευνητής αυτής της εκδοχής, θεωρεί τη **Θράκη**. Πιστεύει, όμως, ότι φεύγοντας κυνηγημένοι από τους Κίκονες, και συναντώντας τρικυμία, δεν άραξαν σε κάποια παραλία των Κικόνων αλλά στο πλησιέστερο μέρος, και με βάση τους υπολογισμούς του αυτό είναι η **Σαμοθράκη**.

Διέσχισαν άνετα το Αιγαίο μέχρι που έφτασαν στον Κάβο Μαλιά, κοντά στα Κύθηρα. Εκεί, δυνατοί άνεμοι τους εμπόδισαν να ακολουθήσουν την πορεία τους. Παρασύρθηκαν και ταξιδεύοντας εννιά μερόνυχτα, έφτασαν στη χώρα των **Λωτοφάγων**. Υπολογίζοντας τις ώρες του ταξιδιού, την ταχύτητα των πλοίων της εποχής, λαμβάνοντας υπ' όψη την προς Δυσμάς πορεία του στόλου και τις πληροφορίες άλλων συγγραφέων, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι χώρα των Λωτοφάγων είναι η σημερινή **Τύνιδα**.

Θεωρώντας ότι η πορεία συνεχίζεται προς τα Δυτικά και μη έχοντας πληροφορίες από τον Όμηρο για το χρόνο του ταξιδιού, ο επόμενος σταθμός των πλοίων, στον οποίο έφτασαν μια κατασκότεινη νύχτα, εντοπίζεται στα όρη του **Άτλαντα**, στα στενά του Γιβραλτάρ. Ο ερευνητής εκεί τοποθετεί τη χώρα των **Κυκλώπων** και το κοντινό ακατοίκητο νησάκι, στο οποίο άραξε ο στόλος. Υπάρχουν εκεί οι ψηλές κορυφές, στις οποίες κατοικούσαν οι Κύκλωπες. Το νησάκι μπορεί να μην υπάρχει πλέον, γιατί το τοπίο αλλοιώθηκε από τις προσχώσεις. Οι Κύκλωπες εκεί ήταν εντελώς αποκομμένοι από τον κόσμο, γιατί κανείς λαός δε θα μπορούσε να μείνει κοντά τους (οι Φαίακες έμεναν παλιά αλλά αναζήτησαν αλλού πατρίδα.) και μόνο ριψοκίνδυνοι ναυτικοί έφταναν ως εκεί.

Φεύγοντας από τους Κύκλωπες και πηγαίνοντας μπρος, δηλαδή Δυτικά, χωρίς να το αντιληφθούν, βγήκαν από τα στενά του Γιβραλτάρ και πρώτος τους σταθμός είναι το νησί του **Αιόλου**. Ως Αιολία θεωρείται η **Μαδέρα**, γιατί μοιάζει με πλοίο. Είναι ηφαίστειο και αναδύεται απότομα από τη θάλασσα. Η γεωγραφική της θέση, δημιουργεί ισορροπία πνεόντων ανέμων και γι' αυτό ο Όμηρος θεωρεί τον Αίολο διαχειριστή των ανέμων.

Μετά τη δεύτερη αναχώρηση από το νησί του Αιόλου, ταξιδεύοντας έξι μερόνυχτα, έφτασαν στη χώρα των **Λαιστρυγόνων** στην **Τηλέπυλο**. Ο Όμηρος λέει ότι σ' αυτή τη χώρα η διάρκεια της ημέρας είναι διπλάσια της νύχτας. Αυτό όμως συμβαίνει και σήμερα σε γεωγραφικά πλάτη του Β. Ατλαντικού πέραν των 50 μοιρών (εποχή θέρους). Επίσης, έχοντας υπόψη τις πληροφορίες του Στράβωνα ότι οι κάτοικοι της Ιέρνης (Ιρλανδίας) ήταν άγριοι και ανθρωποφάγοι, και αναζητώντας το κλειστό λιμάνι με τις απότομες ακτές, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι χώρα των Λαιστρυγόνων είναι το λιμάνι του **Dingle Bay** στο **Kerry** της Ιρλανδίας.

Επόμενος σταθμός το νησί της **Αίας**, όπου ζούσε η Κίρκη. Πρέπει να βρισκόταν κοντά στους Λαιστρυγόνες και παρέμειναν εκεί ένα χρόνο για να μεγαλώσει ξανά η μέρα. Πρέπει να είναι η Μ. Βρετανία και ειδικότερα η περιοχή της **Κορνουάλλης**.

Στην ίδια περιοχή (**Μ. Βρετανία**) πρέπει να βρισκόταν και η χώρα των **Κιμμερίων** (είσοδος του Άδη), αφού σ' αυτή τη χώρα υπήρχε σκοτάδι και δεν την έβλεπε ποτέ ο ήλιος.

Παρακάμπτοντας το νησί των **Σειρήνων** (θεωρώντας το μυθικό ή τοποθετώντας το στον ίδιο περίπου χώρο), προχωρούμε στον επόμενο σταθμό του Οδυσσέα, τη **Σκύλλα και τη Χάρυβδη**. Είναι φανερό ότι ο Όμηρος συμβολίζει με αυτά τα τέρατα το φαινόμενο της παλίρροιας, το οποίο έχει δύο φάσεις: την πλημμυρίδα και την άμπωτη. Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται στη Μάγχη, στις Β.Δ. ακτές της Γαλλίας, στη Χαλκίδα κ.α.. Έχοντας υπόψη και τις άλλες πληροφορίες του Ομήρου για το βράχο της Σκύλλας, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο Όμηρος περιγράφει το φαινόμενο της παλίρροιας, όπως συμβαίνει και σήμερα στις νησίδες της **Σκύλλας (Isles of Scilly) Ν. Δ. της Κορνουάλλης**. Είναι από γρανίτη με ψηλές και επικίνδυνες ακτές.

Στον **ίδιο χώρο** βρίσκονταν και το νησί του **Ήλιου**, στο οποίο έμειναν ένα μήνα, γιατί φύσαγε συνεχώς Νοτιάς.

Παλεύοντας με τα κύματα εννέα μερόνυχτα, μόνος πλέον ο Οδυσσέας πάνω στη σπασμένη καρίνα του πλοίου, βγήκε στην **Ωγυγία** το νησί της Καλυψώς. Ήταν στο κέντρο της θάλασσας, μακριά από ανθρώπους, δεν είχε πλοία και δεν έφταναν ξένα πλοία εκεί. Υπολογίζοντας τις ταχύτητες των ρευμάτων του Ατλαντικού, καθώς και την ταχύτητα πλεύσης της αυτοσχέδιας σχεδίας, καταλήγει ότι χρειάστηκε περισσότερο χρόνο να φτάσει εκεί, από αυτόν που δίνει ο Όμηρος. Τοποθετεί δε την Ωγυγία στο νησί **Sant Miguel των Αζορών**, το οποίο βρίσκεται σε εύκρατη ζώνη και δικαιολογείται έτσι η γλωρίδα που περιγράφει ο Όμηρος.

Όταν, επιτέλους, η νεράιδα Καλυψώ του επιτρέπει να φύγει, δίνοντάς του και τα απαραίτητα εργαλεία να φτιάξει σχεδία, εκείνος την ετοιμάζει και ξεκινά. Πλέει ανατολικά, έχοντας την Αρκτο στα αριστερά του για δεκαεπτά μέρες. Τη δέκατη όγδοη διακρίνει τις ακτές των **Φαίακων**. Πλέει με ούριο χλιαρό άνεμο, που μοιάζει με τον αέρα που ακολουθεί την πορεία του ρεύματος του κόλπου του Μεξικού Gulf Stream από Δυσμάς προς Ανατολάς. Όμως τότε ξεσπάει τρικυμία, που σύμφωνα με την περιγραφή του Ομήρου, αντιστοιχεί σε τυφώνα. Μετά από υπολογισμούς της ταχύτητας της σχεδίας, με δεδομένο ότι τυφώνες συμβαίνουν στους ωκεανούς, όχι όμως στη Μεσόγειο, και με βάση τη διαμόρφωση του εδάφους των ακτών της Πορτογαλίας, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η **Σχερία** είναι περιοχή της Πορτογαλίας προς τον Ατλαντικό, μεταξύ των ποταμών **Ουάκουα και Καβάντο**.

Ο τελικός προορισμός του Οδυσσέα είναι η Ιθάκη. Και ο ερευνητής, παρακάμπτοντας τη μικρή διάρκεια του ταξιδιού του Οδυσσέα από τη Σχερία στην Ιθάκη, καταλήγει, σε άλλη εργασία του, ότι, η **Ιθάκη** βρίσκεται μεν στο Ιόνιο, δεν ταυτίζεται όμως με τη σημερινή Ιθάκη αλλά με τη **Λευκάδα**. Στηρίζει την άποψή του στην τοπογραφία του νησιού, στα λιμάνια της τα οποία ταυτίζει με όρμους της Λευκάδας, επίσης, στο ότι η σημερινή Ιθάκη είναι άνυδρη και δεν είναι εύφορη. Χρησιμοποιεί ακόμα, πλήθος άλλων επιχειρημάτων, τα οποία θεωρεί πειστικά.

Το περιβάλλον

Το περιβάλλον που «φιλοξενεί» το ταξίδι του Οδυσσέα δημιουργήθηκε έχοντας υπόψη τόσο τις ιδιαιτερότητες του μύθου όσο και το κενό πληροφορίας που συνοδεύει τους προορισμούς του. Έτσι ο γραφισμός των τόπων δίνει μία εικόνα μέσα από την άποψη των ιστορικών, των καλλιτεχνών, των γεωγράφων και των φιλολόγων

για τους προορισμούς του Οδυσσέα. Άλλωστε αυτή υπήρξε και η μοναδική πηγή πληροφορίας για το σχεδιασμό των χαρτών και την αναζήτηση των τόπων περιπλάνησής του.

Ο χρήστης έχει το δικαίωμα να επιλέξει τον τόπο που θα αναζητήσει πληροφορίες, να παρακολουθήσει γραμμικά την συνέχεια του ταξιδιού και τέλος να παρακολουθήσει την συνολική πορεία του ταξιδιού. Επίσης μπορεί να αναζητήσει πληροφορίες σχετικές με τον Όμηρο και τις ιστορικές πηγές που χρησιμοποιήθηκαν. Επιπλέον μπορεί να συνδέσει τον κάθε τόπο με τους σχετικούς στίχους των Ραψωδιών της Οδύσσειας.

Τα βοηθητικά πλήκτρα που εμπλουτίζουν το περιβάλλον είναι τα κλασσικά πλήκτρα εξόδου, πληροφοριών, βοήθειας που συνοδεύουν κάθε ανάλογο προϊόν.

Επίλογος.

Ευτυχισμένος που έκανε το ταξίδι του Οδυσσέα.

.....
Και παρουσιάζεται μπροστά μου, πάλι και πάλι, το φάντασμα του Οδυσσέα
Με μάτια κοκκινισμένα από του κυμάτου την αρμύρα
Κι από το μεστωμένο πόθο να ξαναδεί τον καπνό που βγαίνει
Από τη ζεστασιά του σπιτιού του και το σκυλί του που γέρασε
Προσμένοντας στη θύρα

.....
Θάλεγες πως θέλει να διώξει τον υπεράνθρωπο Κύκλωπα
Που βλέπει μ' ένα μάτι

Τις Σειρήνες που σαν τις ακούσεις ξεχνάς,
Τη Σκύλλα και τη Χάρυβδη απ' ανάμεσό μας
Τόσα περίπλοκα τέρατα, που δε μας αφήνουν να στοχαστούμε
Πως ήταν κι αυτός ένας άνθρωπος που πάλεψε μέσα στον κόσμο
Με την ψυχή και με το σώμα

.....
Μου λέει το δύσκολο πόνο να νιώθεις τα πανιά του караβιού σου
Φουσκωμένα από τη θύμηση

Και την ψυχή σου να γίνεται τιμόνι
Κα νάσαι μόνος, σκοτεινός μέσα στη νύχτα και ακυβέρνητος
Σαν τ' άχερο στ' αλώνι.

.....
Μιλά ... βλέπω ακόμη τα χέρια του που ξέραν να δοκιμάσουν
Αν ήταν καλά σκαλισμένη στην πλώρη η γοργόνα
Να μου χαρίζουν την ακύμαντη γαλάζια θάλασσα
Μέσα στην καρδιά του χειμώνα.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΕΦΕΡΗΣ (ΠΑΝΩ Σ' ΕΝΑΝ ΞΕΝΟ ΣΤΙΧΟ)

Βιβλιογραφία

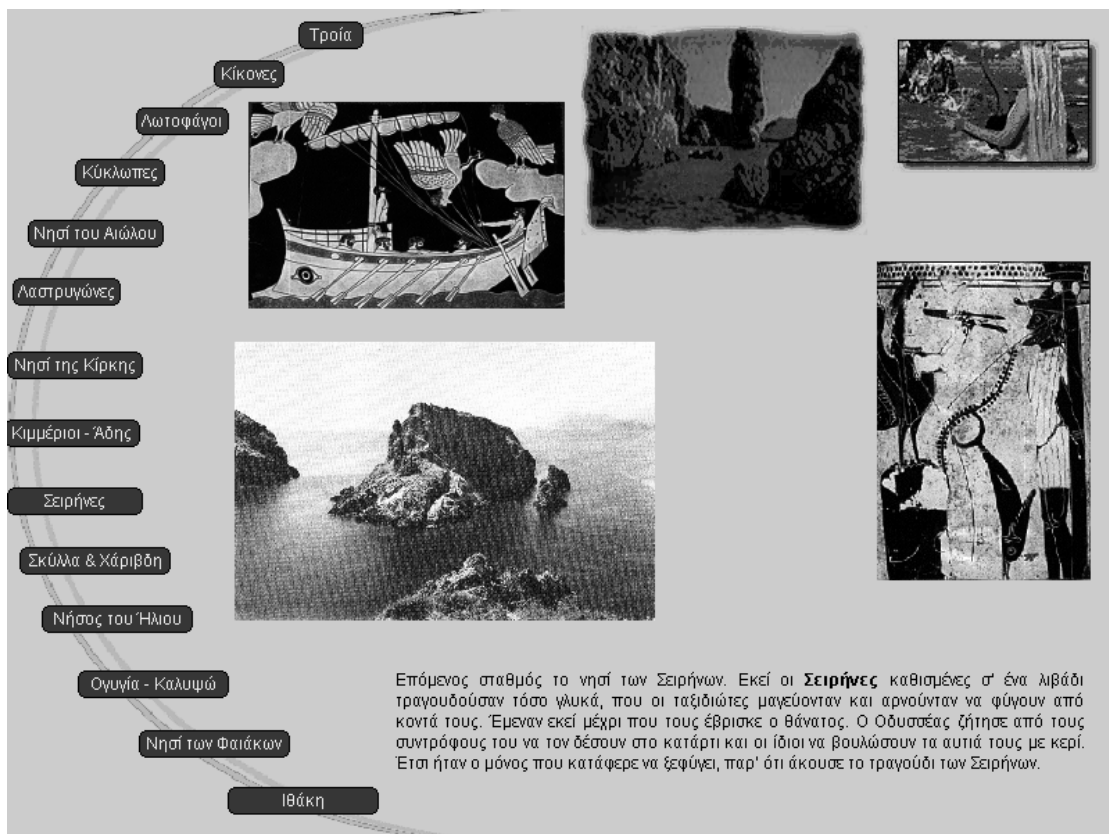
1. Δελτίο Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού, Ετήσια Έκδοση 1997, «Ο Σείριος του μεγάλου κυνός και ο Τρωικός Πόλεμος» ταξχου Κ. Κουτρουβέλη, σελ. 71-90, Αθήνα.
2. Δελτίο Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού, ΙΙ Εξαμηνιαία Έκδοση 1988, «Το Ομηρικόν Ίλιον της Τροίας», ταξχου Κ. Κουτρουβέλη, σελ. 1-118, Αθήνα.
3. Δελτίο Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού, Ετήσια Έκδοση 1992, «Ο τάφος του Οδυσσέα είναι στη Λευκάδα», ταξχου Κ. Κουτρουβέλη, σελ. 139-154, Αθήνα.
4. Δελτίο Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού, Ι Εξαμηνιαία Έκδοση 1986, «Η Ομηρική Ιθάκη του Οδυσσέα», ταξχου Κ. Κουτρουβέλη, σελ. 1-73, Αθήνα.
5. Δελτίο Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού, Ι Εξαμηνιαία Έκδοση 1991, «Η Ομηρική σχερία των Φαιάκων», ταξχου Κ. Κουτρουβέλη, σελ. 1-96, Αθήνα.
6. Victor Berard-Fred Boissonnas, Ακολουθώντας το πλοίο του Οδυσσέα, Εκδόσεις Άγρα.
7. Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Εκδοτική Αθηνών, 1971, Τόμος Β σελ. 170.
8. Ομήρου Οδύσσεια: Μετάφραση Ζησίμου Σιδέρη Ο.Ε.Δ.Β., Σχόλια Τριανταφύλλου Δελλή.
9. Εισαγωγή στον Όμηρο: Αγαπητός Τσομπανάκης, Θεσσαλονίκη, 1975, σελ. 74-76.
10. Ιστορία της αρχαίας Ελληνικής λογοτεχνίας, Albin Lesky, Εκδ. οίκος Αφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 1988.
11. Η διδασκαλία των Ομηρικών έπων: Ελένη Ι. Κακρίδη Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα, 1988.

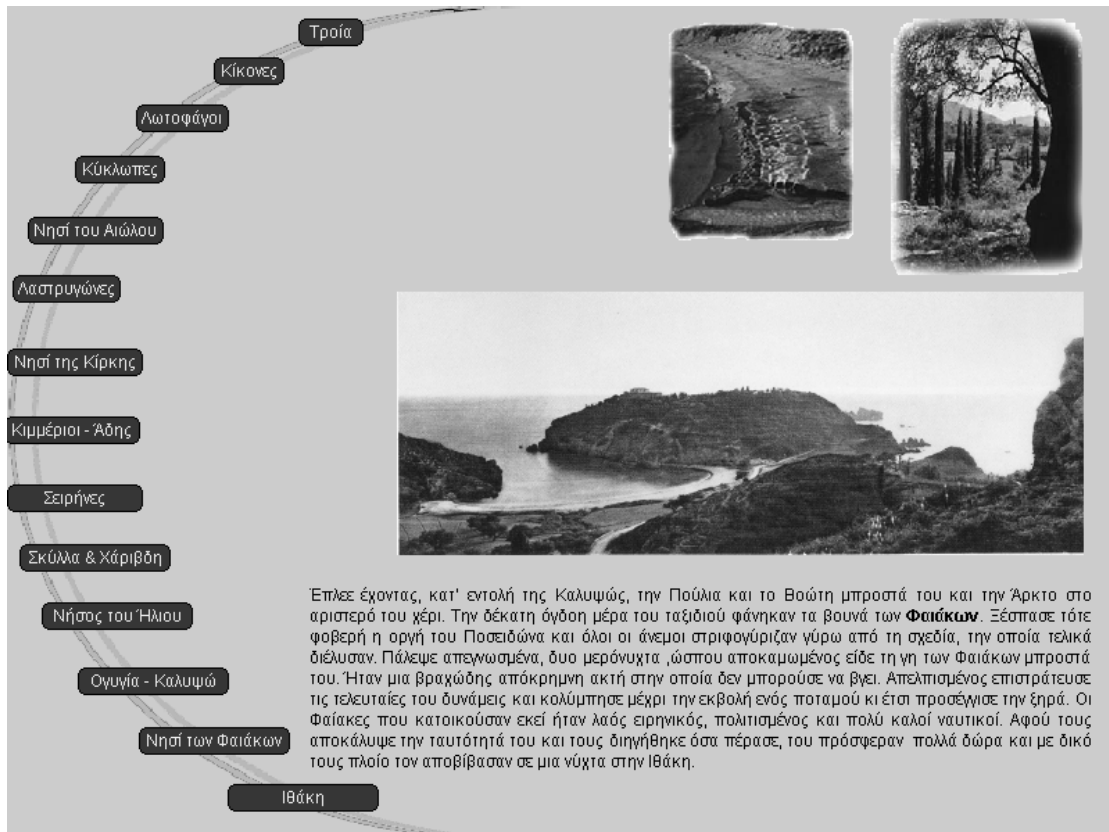

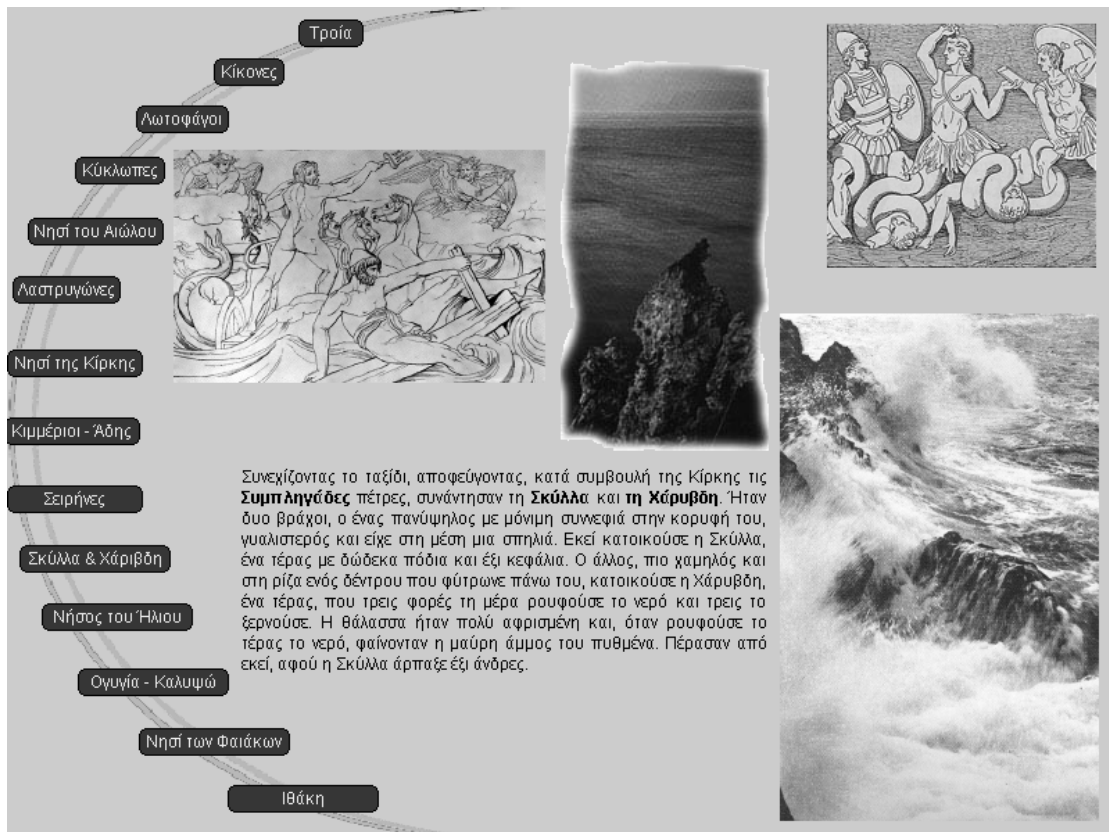
Εικόνα 1: Το νησί της Κίρκης είναι ένας από τους σταθμούς του Οδυσσέα.

Εικόνα 2: Οι Σειρήνες είναι ένας από τους πιο γνωστούς σταθμούς του Οδυσσέα

Εικόνα 3: Το νησί των Φαιάκων, όπως εκτιμήθηκε από την τοπογραφία του.

Εικόνα 4: Η Σκύλλα και η Χάρυβδη, αποτελούν έναν μυθικό τόπο της Οδύσσειας.

Τροία

Κίκονες

Λιωτοφάγοι

Κύκλωπες

Νησί του Αιώλου

Λαστυργώνες

Νησί της Κίρκης

Κιμμέριοι - Αδης

Σειρήνες

Σκόλλα & Χάριβδη

Νήσος του Ήλιου

Ογυγία - Καλυψώ

Νησί των Φαιάκων

Ιθάκη

Η **Ιθάκη** η πατρίδα του Οδυσσέα, που τόσο λαχταρούσε να αντικρίσει όλα αυτά τα χρόνια, ήταν πολύ γνωστό νησί. Ήταν βραχύσπαρτη, είχε παραγωγή σταριού και κρασιού. Έπεφταν πολλές βροχές και είχε νερά και δέντρα. Αρκετή ήταν και η κτηνοτροφία της. Είχε το δασωμένο βουνό Νήριτο, το ύψωμα Νήιο, και τα λιμάνια της Πόλης, του Ρεϊθρου και του Φόρκυνα. Βρίσκονταν δε κοντά στα νησιά Ζάκυνθο, Σάμη, Δυολίχι. Βέβαια, φτάνοντας στην Ιθάκη, δεν τέλειωσαν τα βάσανά του, αφού χρειάστηκε να εξοντώσει, με τη βοήθεια του γιου του Τηλέμαχου και λίγων πιστών υπηρέτων, τους μνηστήρες, που ήθελαν να παντρευτούν την Πηνελόπη, όσο εκείνος έλειπε, και να αποκαταστήσει την ηρεμία στο παλάτι και στη χώρα.

Εικόνα 5: Φτάνοντας στην Ιθάκη του ο Οδυσσέας αναγκάστηκε να εξοντώσει τους μνηστήρες της Πηνελόπης για να αποκατασταθεί η ηρεμία στο βασιλείο του.